

Nr 351.

Av herr **Osvald m. fl.**, om anslag till beredande av lån för grästorkanläggningar.

I motionerna I: 121 och II: 150 till 1952 års riksdag framhölls, att det inom jordbruksdepartementet upprättats en fond för utlämnande av lån till grästorkar (kungörelse 22 december 1939 nr 922). Till kapitalinvestering på denna fond hade för budgetåret 1939/40 anvisats ett reservationsanslag av 2 miljoner kronor. Tillgängliga medel i fonden uppgingo den 1 juli 1951 till endast 40 000 kronor och ha sedan dess ej ökats. På grund av bristande tillgång på fondmedel avtog Kungl. Maj:t år 1952 en av lantbruksstyrelsen med stöd av statens maskinprovningar och jordbrukstekniska institutet gjord hemställan om lån till en torkanläggning. Det synes därför vara angeläget att kapital åter tillföres fonden.

Många syd- och mellansvenska jordbrukare ha under senare år övergått till kreaturslös eller kreaturssvag drift och med anledning därav nedlagt eller minskat vallodlingen. Härmed ha följt vissa, stundom betydande, olägenheter, emedan växtodlingen blivit mera ensidig, då man inte skaffat eller kunnat skaffa någon ersättning för vallen med dess baljväxter. Möjligheterna att skaffa sådan ersättning äro också begränsade. Man kan nämna t. ex. klöverfrö och ärter till föda och foder.

Trots den minskning av antalet mjölk kreatur, som ägt rum under senare år, ha vi alltjämt nödgats importera äggviterika fodermedel i stora kvantiteter och till betydande belopp. Då vårt land numera är i huvudsak självförsörjande med livsmedel och då exporten av lantbruksprodukter ofta stöter på svårigheter, torde det vara riktigt att ersätta importen av vissa fodermedel och livsmedel med inom landet framställda produkter, naturligtvis under förutsättning att dessa produkter med ekonomisk fördel kunna framställas inom landet.

En möjlighet härtill har man i en odling av foderbaljväxter, framför allt lusern, för konsttorkning. Genom denna metod erhålles ett lätt distribuerat, konkurrenskraftigt, inhemskt handelsfoder i form av mjöl, briketter eller hårdpressad hackelse. I den mån denna metod kan tillämpas, blir det möjligt att även inom områden, där man lagt ner kreatursskötseln, odla vall och utnyttja de stora fördelar ur växtföljdssynpunkt, som därmed äro förknippade. Om jordbruket skall kunna utnyttja denna möjlighet erfordras emellertid flera anläggningar för konsttorkning.

Det har ofta gjorts gällande, att konsttorkningen är en dyrbar metod, och det skall inte bestridas, att det förekommer fall, där driftkostnaderna äro

alltför höga, antingen på grund av att torkanläggningen är för liten eller därför att den trots goda driftekonomiska egenskaper och förutsättningar drives på ett oekonomiskt sätt, av orsaker som egentligen ligga helt vid sidan av konsttorkningen. Detta gäller särskilt i fråga om de äldre torkningsanläggningar, som varit i gång i vårt land. Konsttorkningen kan emellertid avsevärt förbilligas, om man koncentrerar torkningen till stora, arbetsbesparande, välskötta och rationellt organiserade, mångsidigt användbara torkenheter och tillgodogör sig resultaten av de senaste årens framsteg inom skörde-, transport- och torkningstekniken. Den till Söderslätts andels-torkförening i Skytts Tommarp levererade torken, som projekterades och uppfördes under åren 1949—1951, betecknar ett stort steg framåt i nu anförda avseenden. Även denna torktyp har emellertid kunnat ytterligare förbättras i syfte att än mer nedbringa torkningskostnaderna. En sådan förändring kommer också att göras på torken i Skytts Tommarp, varigenom bränsleförbrukningen beräknas kunna nedbringas med omkring 10 procent.

Med ledning av de resultat, som under de mycket ogynnsamma torkningsbetingelserna under sensommaren och hösten 1952 vunnits vid denna den nyaste och modernaste torken i vårt land, kan man beräkna den normala torkningskostnaden till ungefär 20 öre per kilogram torrt mjöl.

Det torde vara obestriddigt att det finns utrymme för en icke oväsentlig ökning av produktionen av konsttorkat vallväxtfoder av hög kvalitet (t. ex. lusernmjöl) till avsalu. Den nuvarande torkkapaciteten har nämligen visat sig vara otillräcklig för foderhandels nuvarande förbrukning av lusernmjöl till standardiserade foderblandningar för fjäderfä och svin. Sålunda importerades år 1951 cirka 6 000 ton och 1952 cirka 3 500 ton lusernmjöl. Dessutom förbrukas inhemskt fälttorkat hömjöl, vars kvalitet icke är tillräckligt hög för nu angivna ändamål.

Genom konsttorkning av i tidigt utvecklingsstadium skördad lusern och klöver erhålles ett värdefullt, äggviterikt foder, som tack vare sin allsidiga sammansättning och relativt höga vitaminhalt har visat sig medföra synnerligen gynnsamma verkningar vid användning som tillskottsfoder för mjölkproduktion och ungdjursuppfödning. För utfodring till nötkreatur bör fodret helst ges i form av hackelse. De svenska torkföretagen ha hittills saknat packningsmaskiner och brikettpressar för hackelse, och sådan har därför endast kunnat erhållas i lös vikt. Detta blir ofta obekvämt vid transport, lagring och utfodring. Flertalet förbrukare ha därför föredragit att även för nötkreatur taga fodret i form av mjöl, som inblandats i den vanliga kraftfodergivan.

De hittills föreliggande erfarenheterna om det konsttorkade fodrets användning ge stöd för antagandet, att förbrukningen skulle komma att öka, om detta foder kunde erhållas i mera komprimerad form, i lätthanterlig

förpackning och till ungefär samma pris per foderenhet som i handeln förekommande oljekraftfoderblandningar (eller ev. något högre med hänsyn till vitaminvärdet). Tillgång till ett dylikt foder skulle säkerligen för många jordbruk i vårt land vara av mycket stort värde.

Genom en ökning av denna inhemska produktion av äggviterikt kraftfoder i förening med en ökning av odlingen även av andra äggviterika foderväxter, t. ex. foderärter, skulle möjligheterna för många kreaturslösa jordbruk i vårt land att ordna en rationell växtföljd i hög grad ökas, och samtidigt bleve det möjligt att mycket starkt minska importen av äggviterika fodermedel, varigenom betydande belopp av importvaluta skulle kunna inbesparas. Prima konsttorkat lusernmjöl kostar f. n. i vårt land cirka 360 000 kronor i importvaluta per 1 000 ton importerat mjöl. För produktionen av 1 000 ton inhemskt lusernmjöl, som vanligen är av högre kvalitet än det importerade och som utan svårighet kan tillverkas vid en enda anläggning av den moderna typ, »P. 751», som byggts av Söderslätts andels-torkförening, erfordras, om härför uteslutande användes importbränsle i form av eldningsolja och motorbränsle, ett valutabelopp på högst 60 000 kronor. Den årliga valutabesparingen genom en enda anläggning av denna typ uppgår sålunda till cirka 300 000 kronor, d. v. s. ungefär samma belopp som i form av statligt lån intill 85 % av anläggningskostnaderna med 10 års amorteringstid och 3 års räntefrihet kan ställas till förfogande för att underlätta uppförandet av en sådan anläggning. En tork kan emellertid mycket väl anordnas också för kombinerad eldning med olja och ved, och man har då möjlighet att utnyttja gallringsved, som annars endast med svårighet kan finna lönande avsättning.

Intresset för fodertorkar av den ovan nämnda, moderna typen synes också vara i tillväxt hos jordbrukarna. Den förut nämnda anläggningen vid Skytts Tommarp, som satte i gång år 1952, äges av en andelsförening bestående av ett sextiotal jordbrukare. I södra Halland och på Varaslätten i Västergötland ha jordbrukare under det sista året intresserat sig för att få till stånd liknande torkanläggningar, i båda fallen framför allt i syfte att därmed kunna undvika de olägenheter, som yppat sig genom övergången från kreatursdrift till kreaturslös drift. En för de syd- och mellansvenska växtodlingsdistrikten önskvärd utveckling torde emellertid näppeligen kunna komma till stånd inom önskvärd tid, om icke dessa strävanden lämnas stöd och uppmuntran av statliga myndigheter och institutioner. Jordbrukarna finna det självklart lönlöst att lägga ned ett omfattande förarbete för nu nämnda ändamål, om det inte finns utsikter till att de också kunna erhålla lån för anläggningar av fodertorkar. Det synes därför vara synnerligen angeläget framför allt för det svenska jordbrukets utveckling men även för vår handelsbalans att möjlighet beredes för ytterligare anläggning av fodertorkar.

Det må slutligen framhållas, att ifrågavarande torkanläggningar icke ha sin verksamhet begränsad uteslutande till torkning av foder. Även många andra produkter kunna behandlas. Torken i Skytts Tommarp har sålunda framställt lusernmjöl och tångmjöl, och under vintersäsongen kommer torkanläggningen att utnyttjas för torkning av fisk.

I sitt den 29 april 1952 avgivna utlåtande framhöll jordbruksutskottet bl. a., att en ökad artificiell torkning av grönfoder och späda vallväxter inom vissa delar av landet kunde bidra till en önskvärd förenkling av vallskörden och att på grund därav skäl i och för sig talade för att i enlighet med motionärernas förslag ytterligare statsmedel ställdes till förfogande som lån till grästorkanläggningar. Med hänsyn till det ekonomiska läget ville emellertid utskottet ej förorda bifall till motionerna, men förutsatte att Kungl. Maj:t komme att ägna fortsatt uppmärksamhet åt frågan om medelsanvisning för angivna ändamål.

Då såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 ej heller i år medel upptagits till en ökning av nu ifrågavarande fond och med hänvisning till dels att investeringsmöjligheter av detta slag böra underlättas i syfte att främja en sund utveckling av den svenska växtodlingen, dels att aktuella lånebehov föreligga, hemställes,

att riksdagen måtte besluta, att under nionde huvudtiteln i Kungl. Maj:ts proposition nr 1 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor att användas till lån för grästorkanläggningar.

Stockholm den 27 januari 1953.

Hugo Oswald.

Nils B. Hansson.

Sigfrid Larsson.
